

Pārskats par Vides monitoringa

Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas īstenošanu

2013. gadā

Saldūdens zivju monitorings.....	2
Jūras piekrastes biotopu monitorings.	3
Dīķu naktssikspārņu monitorings	4
Ziņojuma sagatavošana par Biotopu direktīvas ieviešanu Latvijā	4
Ziņojuma sagatavošana par Putnu direktīvas ieviešanu Latvijā	5
<i>Natura 2000</i> datu bāzes aktualizācija	6
Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas aktualizācija	6
Dabas aizsardzības institūciju darbinieku apmācības seminārs par Biodaudzveidības monitoringa programmas jautājumiem	8

2013. gadā pieejamā finansējuma ietvaros veikti sekojoši iepirkumi:

1. Saldūdens zivju monitorings.
2. Jūras piekrastes biotopu monitorings.
3. Dīķu naktssikspārņu monitorings.
4. Sugu un biotopu datu piegāde, interpretācija un apstrāde atbilstoši Eiropas Komisijas vadlīnijām ziņojuma sagatavošanai saskaņā ar Biotopu direktīvas 17.pantu par 114 sugām un 56 biotopiem.
5. Ornitoloģisko datu piegāde, interpretācija un apstrāde atbilstoši Eiropas Komisijas vadlīnijām ziņojuma sagatavošanai par Putnu direktīvas ieviešanu Latvijā.
6. Biotopa "Akmeņu sēkli jūrā" anketas sagatavošana atbilstoši Eiropas Komisijas vadlīnijām.
7. Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju Natura 2000 datu bāzes aktualizācija atbilstoši jaunākajai pieejamajai zinātniskajai informācijai.
8. Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas aktualizācija un dabas aizsardzības institūciju personāla apmācība.

Saldūdens zivju monitorings

Saldūdens zivju monitoringa mērķi un uzdevumi 2013. gadā bija savvaļas laša populāciju izpēte, direktīvas 92/43/EEC sugu izplatības un īpatņu daudzuma novērtēšana *Natura 2000* teritoriju upēs, jaunu pīkstes *Misgurnus fossilis* atradņu izpēte, nēģa kāpuru monitorings un Latvijā LVS EN 14757:2005 standarta noteikto un zivsaimnieciskos pētījumos ezeros lietoto zivju uzskaites metožu salīdzinājumu.

Pavisam kopā laša monitoringā apsekotas 15 upes, *Natura 2000* monitoringā - 14 teritorijas, kā arī vēl 12 upes datu par pīkstes izplatību papildināšanai. Nēģa monitoringā to kāpuru uzskaitē veikta 19 upēs 66 parauglaukumos. Ezeru monitoringā zivju uzskaites metodes salīdzinātas 10 ezeros.

Laša monitoringa rezultāti liecina, ka tā populāciju blīvums laikā no 1992. gada nav būtiski mainījies, taču no 2001. gada novērojama tendence tā mazuļu daudzumam upēs samazināties. Ilggadīgie monitoringa dati liecina, ka Latvijas upēs tādu sugu kā upes nēģis, lasis, platgalve un alata populāciju stāvoklis neatbilst pietiekami aizsargātas sugas statusam. Strauta nēģa, salates, akmeņgrauža, spidiļķa un pīkstes populāciju stāvoklis atbilst pietiekami aizsargātas sugas statusam. Monitoringā 2013. gadā pīkste konstatēta četrās upēs četros parauglaukumos. Nēģa kāpuri tika konstatēti visās apsekotajās ūdenstecēs. To daudzumu nosaka kā reģionāli faktori (upes novietojums kopējā upju tīklā, parauglaukuma attālums no jūras un upes pakāpe), tā mikrobiotopi (parauglaukuma morfoloģija, upes gultnes granulometriskais sastāvs un hidroloģiskie apstākļi).

Zivsaimniecisko resursu novērtēšanai izmantotā metode būtiski atšķiras no ES noteiktās LVS EN 14757:2005 standarta (Ūdens kvalitāte – Zivju paraugu ņemšana ar daudzacu žauntīkliem). Zvejā ar daudzacu žauntīkliem ("Nordic" tīkli) konstatēts būtiski mazāks zivju skaits. Tie ir efektīvāki neliela izmēra zivju ķeršanā, tāpēc būtiski atšķiras noķerto zivju vidējais svars, izmēru un vecuma sastāvs. Abas izmantotās metodes nav salīdzināmas.

Attīstot saldūdens zivju monitoringu Latvijā, nepieciešams palielināt esošo monitoringa staciju skaitu upēs. Ezeru zivju monitoringā, ieviešot ES noteikto zivju uzskaites metodi, jārēķinās ar būtisku darba apjoma pieaugumu. To nosaka ES lietotāts zivju uzskaites metodes lielāka darbietilpība.

Ilggadīgie zivju monitoringa dati liecina, ka datu apjoms par atsevišķām zivju sugām ir nepietiekams, lai būtu iespējams veikt pietiekoši kvalitatīvu to populāciju stāvokļa novērtējumu.

Vairāk informācijas

http://biodiv.daba.gov.lv/fo1302307/fo1038572/fo1577030/2013/monit_zivis_2013.pdf

Jūras piekrastes biotopu monitorings.

Monitoringa ietvaros 2013. gadā apsektas piecas monitoringa stacijas (Nida, Pāvilosta, Lielirbe, Daugavgrīvas un Šķīsteru rags – Vitrupe), kur veikti jūras krasta dinamisko procesu mērījumi, augsnes ķīmiskā sastāva, veģetācijas struktūras, augu un ķērpju sugu sastāva novērtējumi. Iegūtie rezultāti salīdzināti ar 2006. gadā veiktā monitoringa rezultātiem.

Jūras krasta dinamisko procesu novērtējumam katrā stacijā veikta šķērsprofilu tehniskā nivelēšana. Veģetācijas struktūras un sugu sastāva novērtējumam visās stacijās kopā ierīkoti 682 parauglaukumi (1 m x 1 m).

Monitoringa stacijā “Nida” ir 25 – 35 m plata granšaini-olaina pludmale, 5,5 m augsta priekškāpa un aiz tās sekojošais pamatkrasts. Krastam raksturīgs smilšu deficīts, kas izraisa priekškāpas eroziju un tās pārvietošanos iekšzemes virzienā. Pēc veģetācijas nodalāma pludmale, kur augāja ir ļoti maz, šaura embrionālā kāpa un priekškāpa ar skraju veģetāciju. Aiz priekškāpas pakāpeniski sākas pelēkā kāpa, kas savukārt tālāk pāriet kāpu un smiltāju zālājā. Pelēkā kāpā un zālājā veidojas vecās kūlas slānis un augājs pakāpeniski degradējas, ko sekmē mazais pārpūsto smilšu daudzums un apsaimniekošanas trūkums. Priekškāpu un pelēko kāpu veģetāciju ietekmē arī invazīvās augu sugas – krokainās rozes *Rosa rugosa* aizņemto platību pieaugums. Vērojams arī antropogēnās ietekmes – nomīdīšanas, izbraukāšanas un atkritumu pieaugums.

Monitoringa stacijai “Pāvilosta” raksturīga 25 – 40 m plata pludmale, ko veido smiltis ar oļiem. Aiz tās seko 1 m augsta erozijas kāple un tālāk plaša nelielu sekundāri pārpūstu kāpu un ieplaku josla. Monitoringa stacijas vietā krasta erozija notiek reti un mazā apjomā, bet nedaudz tālāk uz ziemeļiem tā strauji pieaug. Embrionālo kāpu un priekškāpu josla ir ļoti šaura un neizteikta. Ļoti plašas ir pelēkās kāpas, kas mijas ar mežainām kāpām. Neraugoties uz vietām veikto pelēkās kāpas apsaimniekošanu, cērtot kokus un krūmus, tomēr daudzviet vērojama apauguma palielināšanās un mežaino kāpu platību pieaugums. Salīdzinot ar 2006. gadu augu un ķērpju sugu daudzveidība nav sarukusi, tomēr turpmāk tas var notikt, jo, samazinoties smilšu pārpūšanai un aizaugot ar priedēm, pelēkās kāpās noveco. Ieteicams vietām veicināt atklātu smilts laukumu veidošanos un turpināt koku apauguma samazināšanu.

Monitoringa stacija “Lielirbe” izvietota 1 km uz dienvidiem no Irbes upes ietekas jūrā. Te notiek intensīva sanešu materiāla pārvietošanās, kas daļēji akumulējas arī monitoringa stacijas apkārtnē. Pludmales platums ir 25 – 50 m. Aiz tās izveidojusies ļoti augsta (9 m) priekškāpa, ko var uzskatīt par stacionāru un lēni augošu. Tālāk seko pārpūstu zemu kāpu pauguru un ieplaku josla. Pēc veģetācijas šeit var nodalīt augiem ļoti nabadzīgu pludmali, embrionālo kāpu ar skraju veģetāciju un priekškāpu, kas samērā daudz apaugusi ar smilšu kārklu *Salix daphnoides*. Tālāk seko pelēkā kāpa, kur vietām salīdzinoši lielu segumu veido parastā miltene *Arctostaphylos uva-ursi*. Pazeminājumos ir starpkāpu ieplaku joslas. Vērojama samērā strauja gan pelēko kāpu, gan starpkāpu ieplaku aizaugšana ar kokiem un krūmiem. Tai pašā laikā kopš 2006. gada konstatēts sugu daudzveidības pieaugums, kas skaidrojams ar situāciju 2006. gadā, kad pēc spēcīgām vētrām bija ievērojami noskalotas priekškāpas un smiltīm pārpūstas pelēkās kāpas. Tomēr turpmāk nepieciešama šo biotopu apsaimniekošana, izcērtot kokus un krūmus.

Monitoringa stacija “Daugavgrīva” atrodas Daugavgrīvas (Buļļu) salā pret Daugavgrīvas mikrorajona apbūvi. Tās teritoriju veido relatīvi jauna sauszeme (<300 gadu), kas veidojusies akumulējoties sanešu materiālam. Te ir 25 – 70 m plata pludmale un masīva priekškāpa, ko sadala šauri izpūsti koridori. Notiek strauja smilšu uzkrāšanās gan priekškāpas priekšpusē, gan aizmugurē. Tālāk seko sīku kāpu pauguriņu un pazeminājumu josla. Intensīvā antropogēnā slodze

veicina pastiprinātu smilšu pārpūšanu iekšzemē un tālāku priekškāpas fragmentāciju. Pēc veģetācijas monitoringa stacijā nodalāma priekškāpa, pelēkā kāpa un mežainā kāpa. Pludmalē un embrionālajās kāpās intensīvās nomīdīšanas dēļ augāja nav. Priekškāpās un pelēkajās kāpās daudzviet ir smilšu kārkla *Salix daphnoides* puduri, kas vietām būtu ierobežojami. Pelēko kāpu pazeminājumos izveidojošies koku un krūmu puduri ar baltalksni *Alnus incana* un āra bērzu *Betula pendula*, kuru nobiras bagātina augsni un sekmē tālāku kāpu aizaugšanu.

Monitoringa stacijā “Šķīsteru rags – Vitrupe” ir šaura 10 – 30 m pata pludmale un zema erozijas-akumulācijas terase. Lai gan te ir sanešu deficīts, tomēr krasta procesu intensitāte ir zema un krasta atkāpšanās notiek lēni. Monitoringa stacijā pludmalei raksturīgi aļģu un citu saplūdu saneši, kas sekmē bieza un daudzveidīga augāja veidošanos. Embrionālo kāpu grūti nodalīt no pludmales. Priekškāpas un šauras pelēkās kāpas ir vāji izveidotas, bet sugām bagātākas nekā pludmale. Visās augāja joslās konstatēta svešzemju suga – Tatārijas salāts *Lactuca tatarica*. Monitoringa stacija ir nozīmīga ar Eiropā aizsargājamu un Latvijā reti sastopamu biotopu “Viengadīgas augu sabiedrības uz sanesumu joslām”. Būtiskas biotopu platību un kvalitātes izmaiņas šajā monitoringa stacijā nav konstatētas.

Vairāk informācijas <http://biodiv.daba.gov.lv/fo1302307/fo1038572/fo1579889/2013>

Dīķu naktssikspārņu monitorings

Dīķu naktssikspārņu *Myotis dasycneme* monitorings veikts, izmantojot pieaugušu mātīšu uzskaiti vasaras kolonijās vakara izlidojuma laikā pie to mītnēm. Uzskaites veiktas pie 12 mītnēm 9 Natura 2000 teritorijās jeb visas 2008.-2012. gados monitorētās mītnes un viena jauna mītne jaunā Natura 2000 teritorijā – Medumu katoļu baznīca teritorijā ”Augšzeme”.

Šī gada uzskaišu rezultāti nav tieši salīdzināmi ar iepriekšējā perioda atsevišķu gadu datiem, jo iepriekšējos gados uzskaites katrā mītnē tika veiktas katru otro gadu pēc „slīdoša grafika”, savukārt šajā sezonā tika aptvertas visas mītnes.

Kopumā uzskaitītas 940 dīķu naktssikspārņu mātītes, četrās mītnēs (Asūnes, Kaunatas, Rikavas un Ņukšu katoļu baznīcas) to skaits bija lielākais kopš monitoringa programmas sākuma 2008. gadā.

Vairāk informācijas

http://biodiv.daba.gov.lv/fo1302307/fo1038572/siksparnu-monitorings/atsk_mon_13_siksparni.zip

Ziņojuma sagatavošana par Biotopu direktīvas ieviešanu Latvijā

Visu ES dalībvalstu pienākums ir reizi sešo gados sagatavot ziņojumu Eiropas Komisijai (EK) par apdraudēto un īpaši aizsargājamo biotopu (turpmāk – dzīvotņu) un sugu stāvokli katrā valstī, ko nosaka Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīvas [92/43/EEK](#) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (turpmāk – [Biotopu direktīva](#)) 17. pants. 2013. gadā tika sagatavots ziņojums par 2007.-2012. gada periodu. Ziņojums par Biotopu direktīvas ieviešanu sastāv no sekojošām daļām:

- vispārējais ziņojums par valsts pienākumu ieviešanu pārskata periodā: Natura 2000 teritoriju skaits, platība, informācija par dabas aizsardzības plāniem, to ieviešanu, ietekmes uz Natura 2000 teritorijām izvērtējumi, piemērotie kompensējošie pasākumi, reintrodukcija, u.tml.;
- aizsardzības stāvokļa izvērtējuma anketa par katru Latvijā sastopamo ES nozīmes sugu un biotopu;
- sastopamības un dabiskās izplatības areāla kartes (10x10km tīkls).

Pārskata periodā finansējuma trūkuma dēļ fona un speciālais monitorings atbilstoši vides monitoringa programmai vispār netika īstenots un Natura 2000 vietu monitorings - ierobežotā

apjomā. Tādēļ ziņojuma gatavošanā izmantota visa pieejamā informācija, kas izmantojama sugu un biotopu stāvokļa novērtēšanai, tai skaitā: datu bāze „Ozols”, sugu un biotopu monitoringa dati, Meža valsts reģistrs, dabisko meža biotopu datu bāze, botāniski vērtīgo zālāju datu bāze, sugu aizsardzības plāni, dabas aizsardzības plāni, portāla www.dabasdati.lv informācija, LAD informācija par bioloģiski vērtīgajiem zālājiem, Piekrastes biotopu datubāze, Latvijas dabas pieminekļu datubāze, publikācijas un ekspertu personīgie dati u.t.t.. Lai novērtētu purvu biotopu kvalitāti, veikta 100 nejauši izvēlētu augsto purvu klajo platību digitizēšana uz deviņdesmito gadu ortofoto pamatnes un 2011.gada ortofoto pamatnes, lai veikto purvu klajo platību izmaiņu salīdzinājumu. Lai novērtētu biotopu stāvokli, veikta biotopu monitoringa *Natura 2000* teritorijās (2008.-2012.) anketu digitizēšana, apkopošana un anketās norādīto novērtējumu analizēšana atbilstoši katra biotopa specifikai.

Balstoties uz iegūtajiem datiem, pēc to apstrādes un interpretācijas, ko atbilstoši EK vadlīnijām veica Latvijas Dabas Fonda eksperti, aizpildītas ziņošanas anketas par katru no 114 valsts teritorijās sastopamajām augu un dzīvnieku sugām un 56 biotopiem, par kuriem, saskaņā ar Biotopu direktīvu, Latvijai ir jāziņo Eiropas Komisijai. Atbilstoši eksperta ieteikumam, papildus sagatavots ziņojums par smalko najādu *Najas tenuissima* – augu sugu, kas iekļauta Biotopu direktīvas II.pielikumā un Latvijā pirmoreiz konstatēta 2006.gadā, un kura līdz šim nav bijusi iekļauta Latvijā satopamo Biotopu direktīvas pielikumu sugu sarakstā. Anketu par biotopu "Akmeņu sēkli jūrā" aizpildīja Latvijas Hidroekoloģijas institūta eksperti.

Aizpildītās ziņošanas anketas ievadītas MS Access datu bāzē, kā arī atbilstoši EK vadlīnijām sagatavots kartogrāfiskais materiāls (*.shp failu formātā) par katras sugas (izņemot trīs sugas) un biotopa sastopamību (distribution) un dabiskās izplatības areālu (range) valstī. Sugas sastopamības un izplatības areāla kartes nav gatavotas šādām sugām: *Colias myrmidone*, *Phocoena phocoena* un *Pteromys volans*, jo šo sugu sastopamība un izplatības areāls valstī nav zināms.

Vairāk informācijas http://daba.gov.lv/public/lat/dati1/zinojumi_eiropas_komisijai/

Ziņojuma sagatavošana par Putnu direktīvas ieviešanu Latvijā

2013. gadā līdzīgi kā Biotopu direktīvas gadījumā un atbilstoši Eiropas Padomes 1979. gada 2. aprīļa direktīvas [2009/147/EK](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:2009L0147:en:HTML) par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīvas) 12.panta prasībām tika sagatavots un Eiropas Komisijai (EK) iesniegts ziņojums par Putnu direktīvas ieviešanas rezultātiem Latvijā 2008.-2012. gadā. 2013. gads ir pirmā reize, kad dalībvalstis par Putnu direktīvas ieviešanu atskaitās pēc vienotas formas, kas līdzīga tai, pēc kuras sagatavoti ziņojumi par Biotopu direktīvas ieviešanu 2007.-2012. gadā. Datus ziņojumam sagatavoja, t.i. savāca, apstrādāja un interpretēja Latvijas ornitoloģijas biedrības (LOB) putnu eksperti. Ziņojuma sagatavošanā galvenokārt izmantota informācija, kas iegūta Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas un dažādu citu, pārsvarā LOB iniciētu pētījumu ietvaros.

Ziņojums par Putnu direktīvas ieviešanu, kas būtībā ir datu bāze, sastāv no trim datu kopām:

- vispārīgā daļa, kas ietver datus par putnu aizsardzībai izveidoto teritoriju skaitu un platību, to dabas aizsardzības plāniem, informācijas pieejamība par putnu aizsardzību un monitoringu, piemērotie kompensējošie pasākumi, reintrodukcija;
- dati par katru no 230 valsts teritorijā regulāri ligzdojošajām, kā arī tikai ziemojošām un caurceļojošo putnu sugām, par kurām saskaņā ar Putnu direktīvu Latvijai jāziņo Eiropas Komisijai;
- visu putnu sugu sastopamības un izplatības kartes (10x10km kvadrātu tīklā).

Pilns ziņojums pieejams Eiropas Vides aģentūras interneta vietnē http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_12/Reports_2013/Member_State_Deliveries Vietnē redzamās tabulas pēdējā kolonnā „Link to 2nd Delivery” ailē LV (Latvija) ir aktīvas saites:

- [gen](#) - saite uz vispārīgu konteksta informāciju
- [spec](#) - saite uz ziņojumu par sugām
- [all files](#) - visi ziņojumam pievienotie datu faili.

Natura 2000 datu bāzes aktualizācija

Natura 2000 monitoringa veikšanas gaitā iegūto informāciju par sugu populāciju un biotopu platību izmaiņām *Natura 2000* vietās izmanto, lai veidotu un uzturētu *Natura 2000* datu bāzi. Beidzoties kārtējam sešu gadu ciklam (2007.-2012.gads), tiek veiktas izmaiņas *Natura 2000* datu bāzē.

2013. gadā apkopota un izanalizēta visa pieejamā zinātniskā informācija par 332 Latvijas *Natura 2000* teritorijām, kas iegūta laika posmā no 2007. līdz 2012.gadam. Izmantota arī informāciju par laika posmu līdz 2007.gadam, ja tā nebija iekļauta esošajā *Natura 2000* teritorijas standarta datu formā. Pēc informācijas apkopošanas un nepieciešamo izmaiņu datu bāzē identificēšanas aktualizēta pati *Natura 2000* datu bāze.

Datu kopas, kas balstītas uz *Natura 2000* datu bāzi, pieejamas interneta vietnē <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-2000-eunis-database>

Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas aktualizācija

Esošajai Bioloģiskās Daudzveidības Monitoringa Programmai (BDMP) (apstiprināta 2006. gadā, papildināta 2009. gadā) vajadzētu dot atbildes uz visiem uzdotajiem jautājumiem, kas jāatspoguļo ziņojumos par Biotopu un Putnu direktīvas ieviešanu (A17 un A12 ziņojumos). Tomēr, 2013. gada A17 ziņojuma sastādīšanā lielākoties nācās izmantot uz objektiem netieši attiecināmu informāciju no dažādām datu bāzēm vai citiem monitoringiem, kas nepilda BDMP funkcijas (piem., Mežu valsts reģistrs, Ūdeņu monitorings). Fona monitorings lielākajai daļai objektu nebija pat uzsākts. Vairākos gadījumos vienīgā ziņojumā izmantotā informācija bija tikai eksperta viedoklis. Biotopu kvalitātes jautājumos liela nozīme bija *Natura 2000* teritoriju (N2000) monitoringa datiem, kas bija ievērojams progress salīdzinājumā ar 2007. gada ziņojuma iespējām (toreiz nebija pat N2000 monitoringa datu), tomēr, N2000 monitoringa dati statistiski korekti raksturo tikai stāvokli N2000 vietās, nevis stāvokli valsts kopainā, kā tas nepieciešams A17 ziņojumā. Savukārt A12 ziņojumā lielākā daļa izmantotās informācijas ņemta no Latvijas ligzdojošo putnu atlanta, kas īstenots no 2000. līdz 2004. gadam, tātad 9 - 13 gadus pirms ziņojuma tapšanas. Šī informācija ir novecojusi un neatspoguļo patieso stāvokli par ziņošanas periodu.

Izvērtējot līdzšinējā monitoringa rezultātā pieejamos datus un A17 un A12 ziņojumu vajadzības, iezīmējas sešas galvenās problēmas:

- 1) Dati par ziņojamo objektu BDMP ietvaros iegūti netiek, jo nav paredzēta atbilstošu datu vākšana;
- 2) Dati par ziņojamo objektu BDMP ietvaros iegūti netiek, jo, lai arī atbilstoša datu vākšana ir paredzēta BDMP, attiecīgajai aktivitātei nav izstrādāta metodika vai noteiktas paraugu ņemšanas vietas un nav uzsākta tās izpilde. Zem neizstrādāto metodiku jautājuma pakārtojas arī A17 ziņojuma vadlīniju prasība norādīt katra biotopa t.s. lietussargsugas un

sekot to stāvoklim. Līdz ziņojuma sastādīšanai lietussargsugas nebija noteiktas un netika veikta to stāvokļa apzināšana;

- 3) Dati par ziņojamo objektu IBDMP ietvaros iegūti netiek, jo, lai arī atbilstoša datu vākšana ir paredzēta BDMP un ir izstrādāta attiecīga metodika, aktivitāte nav tikusi finansēta (vai finansēta nepietiekamā apjomā);
- 4) Dati par ziņojamo objektu BDMP iegūti tiek, bet iegūto datu apjoms ir nepietiekams ziņošanai nepieciešamo parametru aprēķināšanai;
- 5) BDMP nenosēdz jautājumus, kas saistīti ar mērķa (references) vērtību un pagātnes stāvokļu noteikšanu;
- 6) BDMP apraksta datu ievākšanu, bet neparedz datu analīzi.

Atbilstoši konstatētajiem trūkumiem BDMP un tās praktiskajā īstenošanā ir ieteiktas korekcijas, lai nākamo ziņojumu būtu iespējams sagatavot kvalitatīvu. Ieteikumi atspoguļoti vairākos sagatavotajos materiālos. Šeit dots īss paskaidrojums, kā atbildēts uz iepriekš nosauktajām problēmām:

- 1) Atbilde problēmai: BDMP līdz šim nav bijusi paredzēta datu vākšana. *Problēma attiecas uz putnu sugām, kam nebija paredzēts monitorings atbilstošajā sezonā. Šis jautājums risināts pārkārtojot putnu monitoringus tā, lai tie nosegtu visas vajadzības.*
- 2) Atbilde problēmai: nav izstrādāta metodika, vai noteiktas paraugu ņemšanas vietas, neapzinātas lietussargsugas. *Neizstrādātās metodikas ir līdzšinējās BDMP neizpildes rezultāts, nevis tikai tagad atklāta nepieciešamība. Šā darba ietvaros pirmoreiz izstrādātas vai aktualizētas 15 Fona un Natura 2000 teritoriju monitoringa metodikas, kā arī vēl izstrādājamās metodikas IBDMP uzskaitītas detalizētāk un ir precizētas to izstrādes nianšes attiecībā uz IBDMP iespējamo integrēšanu citās monitoringa programmās un attiecībā uz lietussargsugu (Typical species) stāvokļa apzināšanas jautājumu.*
- 3) Atbilde problēmai: metodika ir, bet aktivitāte nav tikusi finansēta un īstenota. *Šī problēma pamatā izriet no finansējuma vispārēja trūkuma, tomēr arī pieejamā finansējuma ietvaros pastāv iespējas darboties efektīvāk. Piemēram, ir gadījumi, kad monitoringu pēc apmācības var izpildīt brīvprātīgie. Tomēr jāatceras, ka, kaut arī mazāks, arī brīvprātīgo darba organizēšanai ir nepieciešams finansējums (apmācībai, ceļa izdevumiem u.c.), kā arī kādam ir mērķtiecīgi jāstrādā, lai šo darbu koordinētu, nodrošinātu nepieciešamos materiālus un vairotu brīvprātīgo skaitu u.tml. Bez tam pastāv iespējas savienot vairāku BDMP vajadzību risināšanu ar citām valsts monitoringa programmām (Meža resursu monitoringu, Ūdeņu monitoringu, Bioloģiski vērtīgo zālāju monitoringu).*
- 4) Atbilde problēmai: iegūto datu apjoms ir nepietiekams. *Fona monitoringa datu apjomam jābūt tādā, lai iegūtu statistiski ticamus rezultātus attiecībā uz visas valsts teritoriju par katru ziņojamo objektu. Līdz šim šādas kvalitātes dati ir pieejami tikai ap 40% putnu sugu, visiem pārējiem A12 un A17 ziņojumu objektiem datu apjoms ir vai nu par mazu, vai arī datu nav vispār. Nepieciešamais paraugu ņemšanas vietu skaits un izvietojums ir aprakstīts attiecīgajās aktualizētajās monitoringa metodikās. Objektiem, kam šobrīd monitoringa metodikas vēl nav izstrādātas, paraugu ņemšanas vietu skaits jānoskaidro līdz ar metodiku izstrādi. Biotopiem un sugu dzīvotnēm jāveic arī platību*

izmaiņu uzraudzība, kas daļēji var notikt Fona monitoringa metodiku noteiktajos rāmjos, bet daļēji ir atkarīga no pilnvērtīga vispārēja biotopu kartējuma, kāds līdz šim nav izdarīts. Sagatavots metožu apraksts, ar kādām uzraugāmas biotopu platības gan N2000, gan Fona monitoring.

- 5) Atbilde problēmai: BDMP nav aktivitāšu mērķa (references) vērtību un pagātnes stāvokļu noteikšanai. Mērķa vērtību noteikšanu paredz A17 vadlīnijas, un tām ir izšķiroša nozīme objektu novērtējumā. Tas ir - ja pašreizējais objekta apjoms ir pārāk attālināts no ekoloģiski vajadzīgā minimuma, objekta stāvoklis jāvērtē kā slikts. Savukārt pagātnes stāvokļa noskaidrošana biotopiem vai sugām var būt nozīmīga gan mērķa vērtības noteikšanas procesā, gan arī, lai noteiktu attīstības tendences, kuras A17 tiek prasītas noteikt par 12 un 24 gadus tālu pagātnei. BDMP šie jautājumi nav ietverti un tos arī nav ieteikts iekļaut aktualizētajā Iekšzemes BDMP (IBDMP). Tas tādēļ, ka monitorings seko pašreizējām izmaiņām, bet mērķa vērtību un pagātnes stāvokļu noteikšana ir modelēšanas jautājums, kas risināms speciālu pētījumu ietvaros. Tomēr atstāt bez atbildes šos jautājumus, īpaši attiecībā uz mērķa vērtībām, nevar, jo no tā ir atkarīga A17 ziņojuma kvalitāte. Tādēļ ieteicams dažādi veicināt atbilstošu pētījumu veikšanu.
- 6) Atbilde problēmai: BDMP nav paredzēta datu analīze. Monitoringa datu analīze ir jautājums, kam automātiski vajadzētu būt monitoringa izpildes sastāvdaļai, t.i., tam vajadzētu būt paredzētam attiecīgo pakalpojumu līgumu darba uzdevumos u.tml. Tādēļ tas BDMP nav atsevišķi aplūkots. Tomēr, lai šo jautājumu atgādinātu, sagatavotajā visu IBDMP pasākumu kopīgajā pārskatā, kur dots arī provizorisks pasākumu izpildes kalendārais grafiks, paredzēts arī laiks datu apkopošanai un apstrādei, kā arī publicēšanai. Šajā pārskatā sešu gadu cikla pēdējā gadā datu apstrādei paredzēts ilgāks laikposms, jo jāapkopo visu iepriekšējo gadu dati u.tml. Piemēram, lai 100 putnu sugām aprēķinātu populāciju lielumus, 2013. gadā bija vajadzīgi pieci darba mēneši.

Vairāk informācijas http://daba.gov.lv/public/lat/dati1/vides_monitoringa_programma/

Dabas aizsardzības institūciju darbinieku apmācības seminārs par Biodaudzveidības monitoringa programmas jautājumiem

Semināra mērķauditorija bija VARAM Dabas aizsardzības departamenta un Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieki. Semināra galvenās tēmas bija:

- 1) Putnu un Biotopu direktīvu un Sugu un biotopu aizsardzības likuma praktiskā sasaiste ar Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmu (BDMP);
- 2) BDMP ekoloģiskais pamatojums Putnu un Biotopu direktīvu un Sugu un biotopu aizsardzības likuma uzdevumu kontekstā;
- 3) BDMP statistiskie nosacījumi Putnu un Biotopu direktīvu un Sugu un biotopu aizsardzības likuma uzdevumu kontekstā.

Saskaņā ar šīm tēmām, sagatavotas prezentācijas un darba grupu praktiskie uzdevumi. Darba grupu uzdevumu mērķis – ar praktiskiem uzdevumiem, veicināt izpratni par Putnu un Dzīvotņu

direktīvām un to prasību ieviešanu ekspertu/inspektoru praktiskajā darbā, piemēram, dabas aizsardzības plānos, atzinumos u.tml.

Semināra pirmajā dienā darba grupu uzdevums bija trīs apstiprinātu un spēkā esošu dabas aizsardzības plānu (DAP) piemēru analīze trijos griezumos:

- 1) Vai un cik pilnvērtīgi DAP nosedz vērtības, kas norādītas Natura 2000 datu formā?;
- 2) Vai DAP pietiekami mērķtiecīgi ilustrē dzīvotņu stāvokli?;
- 3) Vai DAP norādītie apsaimniekošanas pasākumi ir adekvāti Natura 2000 teritorijas mērķim? Sniegt priekšlikumus konkrētā DAP uzlabošanai Natura 2000 vietas mērķu kontekstā. Sniegt priekšlikumus DAP izstrādi regulējošo MK noteikumu uzlabošanai.

Semināra otrajā dienā semināra dalībnieki turpināja analizēt dabas aizsardzības plānus, bet šoreiz par šādiem aspektiem:

- 1) Vai un cik pilnvērtīgi DAP paredz apsaimniekošanas monitoringu?
- 2) Natura 2000 pašreizējā monitoringa izvērtējums attiecīgajai dabas teritorijai (Vai nosedz visas vērtības? Vai atbilst statistiski nepieciešamajiem minimumiem u.tml.?) Uzdevumi par statistiskajiem jautājumiem. Priekšlikumi konkrētā DAP apsaimniekošanas monitoringa uzlabošanai, priekšlikumi par to, kā to panākt praksē (Kurš to darīs, kurš finansēs u.c.?), priekšlikumi konkrētās teritorijas Natura 2000 monitoringa pilnveidošanai (Ko no tā varētu darīt DAP darbinieki, kam vajadzīgi īpaši apmācīti speciālisti u.c.?).

Semināra trešajā dienā semināra dalībnieki darba grupās analizēja Dabas aizsardzības pārvaldes ekspertu/inspektoru trīs dažādus slēdzienus (pielikumā) seminārā sniegtās informācijas griezumā:

- 1) Vai slēdzieni un saistošie noteikumi nodrošina Direktīvas uzdevumu izpildi?;
- 2) Kas tajos trūkst, lai tie veicinātu uzstādījumu īstenošanu valsts kopainā?;
- 3) Kas pietrūcis DA pārvaldes struktūrā, instrukcijās u.c., lai darbiniekiem būtu iespējams pieņemt adekvātus lēmumus? Priekšlikumi sistēmas pilnveidošanai.

Ar semināra prezentācijām var iepazīties

http://daba.gov.lv/public/lat/publikacijas/seminaru_konferencu_materiali/#25102013